

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

ХИ РЕДОВНИ САСТАНАК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 14 ФЕБРУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПОТПРЕТСЕДНИК

ФРАЊО МАРКИЋ

СЕКРЕТАР

Др. ДРАГАН ДАМИЋ

Присутни г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић; Министар саобраћаја др. Мехмед Спахо; Министар без портфеља др. Шефкија Бехмен; Министар пољопривреде Светозар Станковић; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић; Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић; Министар грађевина др. Марко Кожул; Министар шума и рудника Ђура Јанковић; Министар просвете Добривоје Стошовић; Министар финансија Душан Летица; Министар правде др. Миле Мишкулин; Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић; Министар без портфеља др. Михо Крек.

ПОЧЕТАК у 11.50 ЧАСОВА.

САДРЖАЈ :

Пре дневног реда:

Читање и усвајање записника XI редовног састанка;

Говорници: Потпретседник Фрањо Маркић.

Дневни ред:

1 — Наставак и завршетак претреса интерпелације народног посланика Ђорђа Јевтића на Министра пољопривреде о набавци потребне количине семена за јесењу сетву земљорадника пострадалих од суше у Срезовима качерском и таковском;

2 — Претрес интерпелације народног посланика др. Ђорђа Марковића на Министра пошта, телеграфа и телефона о признању права на пензију и породични додатак контрактуалним чиновницима. (Скинута с дневног реда).

Говорници: Јоца Георгијевић, Војислав Лазић, др. Јанко Баричевић (2 пута), Војко Чвркић (2 пута), др. Војислав Дошен, Жарко Томашевић, Министар пољопривреде Светозар Станковић (2 пута), Потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић.

рада на данашњој седници, дужан сам, у смислу члана 106 Закона о пословном реду у Народној скупштини, да са овога места дадем следећу изјаву. (У скупштинску дворану улазе чланови Краљевске Владе на челу са Претседником др. Миланом Стојадиновићем бурно поздрављени плескањем од стране већине. — На левици протести.) Молим мир! Пре него што пређемо на рад данашње седнице, дужан сам, господо народни посланици, да са овог места, у смислу члана 106 Закона о пословном реду у Народној скупштини, дадем једну кратку изјаву.

Јуче, управо при концу и при завршетку говора г. Драгише Стојадиновића, када сам једнога момента разговарао са једним другом, који ми је пришао, наступила је једна тешка и просто немогућа атмосфера. Када сам погледао на пленум, видео сам да су г. г. народни посланици, како са деснице тако и са левице, устали и дигли велику ларму и галаму. Присетио сам се одмах да је савим могуће да се нешто догодило, или се нешто учинило некое да се нешто догодило, па сам ради тога био приморан да ту седницу затворим.

Ја сам при завршетку седнице напоменуо да ћу прочитати стенографске белешке о говору г. Стојадиновића и након тога да ћу видети шта ће се морати учинити.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, отварам XII редовни састанак Народне скупштине. Пре почетка сваког даљег

Ја сам, господо, након завршетка седнице узео стенографске белешке и установио сам да па-сус, ради кога је настала она велика галама на јучерашњој седници гласи овако: „Ја се, господо, не чудим протестима предговорника о поднетој интерпелацији, не чудим се ни Претседнику Владе па ни његовим ресорним Министрима, али се чудим, господо, и не могу се начудити ко од вас овоме човеку даде поверење, а које га и даље држи”. (Жагор).

Господо народни посланици, стенографске белешке гласе овако. Молим вас да то примите на знање. Г. Драгиша Стојадиновић хтео је и сам да даде ову изјаву и да каже шта је фактично јуче рекао, а његове се речи нису ни могле добро разумети. Ја сам га замолио да то не чини него да учини овако преко мене.

Позивам г. секретара да прочита записник XI редовног састанка.

Секретар др. Драган Дамић прочита записник XI редовног састанка.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има ли ко од господе народних посланика да учини примедбу на записник? (Нема). Примедаба нема, записник је примљен.

Господо народни посланици, по чл. 74 Закона о пословном реду у Народној скупштини, на оним седницама које су одређене за претрес интерпелација прелази се одмах на дневни ред без икаквих даљих претходних саопштења:

На дневном је реду: Наставак претреса интерпелације Ђорђа Јевтића на Министра пољопривреде о набавци потребне количине семена за је-сењу сетву земљорадника пострадалих од суше у срезовима качерском и таковском.

Реч има г. Јоца Георгијевић. (*Војислав Лазич:* Молим за реч ради повреде Пословника). Нисте се, господине посланиче, на време пријавили. Реч има господин Јоца Георгијевић.

Јоца Георгијевић: Господо народни посланици, као члан Народног радног клуба и у своје име ја вас молим да ми дозволите да вам изнесем објективно неколико података о важности ове интерпелације, коју је наш друг поднео. Мени је веома мило што ми се тако брзо и неочекивано пружила прилика да оно што сам вам у великим цртама изнео са ове говорнице у понедељник, да уз то данас у вези са овим питањем изнесем један фактичан пример, да вас уверим о томе да наше тежње са овдга места у овоме Дому, да наша борба у овом Дому иде само у том правцу, да се скрши менталитет безбрижности и површности, са којима се третирају привредна питања овде. И та борба има да се настави све донде, против сваког без обзира, који буде негирао потребу и бригу у првом реду за обезбеђење елементарних услова напретка наше привреде. Овде је, господо, реч о снабдевању сељака житним семеном. Овде је било речи о селекцији тих житних семена, и ја ћу вам неколико података, само илустрације ради, изнети, да видите колико је то питање занемарено, а колико је оно важно.

Пре рата, господо, ћириз из потиског и банатског жита извозио се у Америку. Брашно од тих жита извозило се у Енглеску и у читавој Енглеској важило је брашно од тих жита као један квалитет коме није било приговора. Зашто? Јер је лепак, лепљивост у том брашну била толика да ни једно друго жито, које је родило на другом земљишту,

није могло у том погледу да се мери са квалитетом тога брашна из тих жита са ових равних пољана наше Војводине. И, господо, после рата, а нарочито у последњим годинама, када су аутаркичне тежње услед обратних привредних прилика у читавом свету оградиле све државе против увоза цереалија и по цену жртава у њиховој рођеној држави, онда настаје питање сада, како на супрот тих аутаркичних сметња ми као пољопривредна држава да обезбедимо извоз цереалија, која су средства и могућности да пробијемо тај зид аутаркичне бране, који се нама поставља као сметња. И видите, господо, још у подунавској области, ми смо тражили на пример да се учини све у корист тога да се тај квалитет жита који је онда негован у Војводини одржи по сваку цену и нашли смо, да је главни узрок што не може да се настави у томе, што је то жито сувише подложно рђи. И ми смо тражили преко стручних људи да докучимо одкуда та опасност долази и нашли смо да по сељачким њивама на међама између сељачких њива, а и по читавој равници, у песку расте дрвље шимширика, на чијем се доњем листу множи та рђа, и први ветар који дође он је разнесе на растојању од 300—400 км. несметано. Обратили смо се Министру шума и рудника молећи га да ту шимширику отклони из песка. И знате шта нам је на то одговорио: Не могу ја да разголитим тај песак са њива да га ветар однесе. Разуме се није одговорио да га замени са другим шибљем. Онда, господо, кад се у модерним државама неће да испитује из којих се разлога врши селекција раса и стерилизација и све оно што може тој стерилизацији да смета... (Општи буран смех). Мени је мило што се ви смејете, јер ви мени тиме олакшавате да укажем на две крајности, на два менталитета. На један менталитет... (Један глас: На два света!)... на два света, тако је, на један менталитет који иде у својој националној претераности или скрупулозности тако далеко, да једну селекцију врши у овом правцу, и на ове менталитете нехата и немара, који народни лебац упропашћују зато јер треба неколико шибља уклонити. (Пљескање на левици). Ту разлику, која између та два менталитета постоји, и не улазећи у ново разлагање и расчлањавање даље, господо, ту разлику треба збрисати, ту разлику треба смањити, то је скрупулозност онога, од чега се живи и што одржава један народ. Јер, господо, нас овај хлеб одржава, а њих претеране идеје, које одговарају њиховом менталитету. Питање је овде одржавања и ту нема никакве скрупулозности са наше стране. (Добацивање са деснице).

Дозволите, господо, ја сам човек који волим да се шалим, ја вам стојим на расположењу, у колико год буде љубазан господин Претседник, да ми дозволи да говорим, ја ћу вас занимати врло радо.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, немојте се обраћати господи посланицима.

Јоца Георгијевић (наставља): И сад, господо, питајте ме: како је дошло до онога стања, које је изволео наш посланички друг г. Војислав Ђорђевић онако опширно и стручно да разложи, куда је нестала она чиста, она тражена пшеница, она која би нам обезбедила и данас светске пијаве, које смо изгубили због рђаве пшенице, а прелазимо на секач, на пролифик. (Граја на десници.) Господо, ако вас ово не занима, и ако ово нису стручни аргументи, онда ћу морати да се упишем у ону стручну школу, из које сте ви, господине

Томићу, постали стручњак. Онда се прешло на једну несталност у томе правцу, онда се прешло на тражење онаких врста, које не одговарају ни тлу, које не одговарају ни условима просперитета, нити климатским условима, и онда смо дошли до збрке, коју је створио један квалитет жита, које ми данас не можемо извозити. Међутим, господо, ми производњу жита у нашој држави не можемо да обуставимо, нити смемо да је обуставимо из националних разлога, ни из разлога националне исхране, нити је смемо обуставити с погледом на нашу спољну трговину.

Јесте, господо, аграрна реформа спровођена је наопако, као што се све код нас само замеси а не доврши. Ја вас молим унапред и желим да вам уштедим евентуални прекор, да ја желим одавде да браним велики посед и великопоседнике. То ми није ни на крај памети, али морам указати на то, да велике засејане површине, које су омогућавале да се хиљадама ланаца одрже примерно чисти, то је престало онда, кад се то поделило у ситне парцеле (*Тодор Тонић*: Морало је да се раздели!) Разуме се, ја то не спорим, само имајте мало стрпљења. (Приговори на десници.)

Потпредседник Фрањо Маркић: Господине Тонићу, не правите ми овде сметње, опомињем вас на ред.

Јоца Георгијевић (наставља): Господине Тонићу, ја сам унапред нагласио да ми није ни на крај памети да браним ни спахије ни спахилуке, али ви ми не дате да окончам па да кажем да ја и не говорим ни о чем другом него о одбрани сељака.

Господо, када су оне површине подељене и када је дошао онај насељеник тамо, био он добровољац, био колониста, био оптант, он је дошао на голу земљу. Њему су морала бити пружена прва средства да подигне кућицу, да се тамо снађе, али њему нико није дао упуства да при сетви свога жита уједно употреби и она гнојива која су потребна да слама буде отпорна, да стоји круто, чврсто у вис, да не би полегла по киши и да се тако рђа не хвата. Он је дошао из једног краја у други, обрађивао је земљу како је ко знао, јер није био научен да у раду примени одговарајуће методе. Ко је знао, тај је чисто држао своју њиву, ко није знао, није је држао чисту. Ту је страдао квалитет тога жита и сада долази моменат када је Влада имала да замени оне уништене услове одличног одгоја пшенице и других врста цереалија. И тај је моменат промашен, и ту је настао узрок и почетак тога квара.

Ја нећу да Вас замарам са бескрајним излагањем ове теме, него хоћу само да Вам укажем на то, да у ономе моменту који је био одлучан, који је био опасан као на пр. овај, који је био предмет ове интерпелације, када сељак нема никаквог семена, да је баш онда дошао моменат када не можемо да се задовољимо са изјавом г. Министра пољопривреде који каже: „Ја сам учинио са бановином заједно све што сам могао“, а када прискачемо у помоћ томе сељаку, ту долази онај моменат, господо, где не може да се брине о томе само г. Министар пољопривреде, него ту долази онај менталитет који мора да се створи овде притиском из Народне скупштине на сваког појединог члана Краљевске владе, да прискочи у помоћ и да нађе пута и средстава, јер оних 2 милијона

динара, колико је изволео нама јуче г. Министар да наброји као суму издату у ту сврху, то далеко није довољно ако узмемо у обзир које су вредности које тиме треба да се обезбеде. Те вредности зависе од тога какав наше жетве дају допринос. Тај допринос је просечно 30—60 милијарди динара. Ту вредност преставља годишње жетва наших цереалија. (Један глас: Откуд ви то знате?). Изволите 6 милијона хектара помножити са 4, 5 или 6 мет. центи и то помножити са 100 динара па онда изволите видети да ли је та цифра тачна или не. Не говорим ја само о житу него ја говорим о укупној вредности наше годишње жетве. Али узмите да то није толико велика цифра. Смањимо је на половину, ако хоћете, и онда је та свота од 2 или 3 милијона динара мизерна када имате да обезбедите милијарде примања у једној грани наше привреде. Али Ви врло добро знате да она може да пружи једва 2—3% чисте добити и услед тога и својих снага, распарчана на мале поседе, без директног уплива и помоћи државе, из властите снаге неће моћи да се подигне на достојну висину нити да замени те културе цереалија неким културама које би биле пожељније и које би дале драгоцене производе за извоз од самог жита, кукуруза, овса, јечма и т. д. Ја ћу вам, господо, указати на један пример, шта се може кад се има новаца. Г. Ледерер у Чоки, на своме угледном добру, који је успео да то добро спасе од удара аграрне реформе... (Гласови са левице: Како је успео?). Ја то не знам, у те детаље нисам посвећен, можда ће ко други то знати. Ја само једно знам, господо, да тај Ледерер сеје „*Lativus odoratus*“, или друкчије „*sweetu*“, каже се на енглеском „*switi*“, а на српском се зове „мирисави грашак“, на неколико стотина хектара и не само на својој земљи, него то семе даје и сељацима из околине. То њему обезбеђује чистог прихода 2.000 динара по јутру, и док је то семе било раније произвођено само у Јапану, на територији погоднијој за ту производњу, он га је пренео данас овамо и директни је произвођач тога семена за читаву Енглеску и скоро целу земљину куглу.

Према томе, господо, ја несумњиво знам да се може произвађати много што-шта што је продуктивније од жита и кукуруза и од других цереалија, али нам зато недостају материјална средства. И сада, господо, да ли ви сматрате да онај сељак о коме ја знам да и у северним крајевима, вршачким, не само да није имао семена него уопште није имао жита, а и у колико га је мало имао, њему га је порески егзекутор однео још са вршалице, а до селективног погодног семена не може да дође, и шта ће вам онда тај сиромаш сељак до године моћи дати у финансијском погледу ефекта буџета, о чему смо опширније у Финансијском одбору расправљали. Какав ће резултат он моћи да вам да у томе погледу? И то је оно што сам ја у понедељак нагласио да је носивост једнога моста технички тачно израчуната, али носивост једнога народа ви имате сами да процените, јер тамо нема технички прорачунатих услова, и товарите ли више него што треба за народну економску снагу, тај мост мора да се сруши, а ако хоћете да наша привреда и економска снага народна иду сигурно преко тога моста, онда морате те темеље да појачате, а не само да

извлачите што можете више из њега. (Одобравање и плескање на левици).

Сама чињеница, господо, да је једна интерпелација, предата 29 октобра, дошла на дневни ред тек половином фебруара, сама та чињеница доказује колико се мало пажње, озбиљне пажње, посвећује тим питањима која су витална за народ и његову будућност.

Ја сам још јула месеца предао једну интерпелацију о увозу сувога грожђа из Грчке, али она није дошла на дневни ред. Ја сам њоме указао на све последице увоза тога грожђа, па ипак ти су се трговински уговори са Грчком обнављали већ два пута, а ја сам хтео са својим друговима и онима који су били на конгресу привредника да спречим да се те штетне одредбе не уносе у трговински уговор. Нажалост још нисам добио одговор на ову интерпелацију која је требала да буде овде расправљана да бисмо добили потребне сугестије при склапању тога трговинског уговора. (Тодор Тонић упада у реч говорнику).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Тонићу, последњи пут Вас опомињем на ред.

Јоца Георгијевић (наставља): Ја би волео да Ви дођете овде да ме убедите, а умемо сви вика-ти из клупа.

Дакле, господо, да су се те интерпелације претресале благовремено, ја верујем да би се многе и многе штетне последице из наше пољопривреде отклониле. (Упадице са деснице).

Драги господине, објективности неће нико да ме учи, а те сметње нису израз жеља, него су често пута израз огорчења или провоцирања. Мој индивидуални начин борбе је ово и онда Ви немате право мени да чините прекоре, а ја смем да вама учиним тај прекор, да ви одобравате без контроле све што вам Краљевска влада предложи. (Одобравање на левици. — Жагор на десници). Да сте објективни, господо, ви би лакше могли да ставите тај услов и да присилите Краљевску владу, да врши ово што ви сви заједно са мном сматрате као нужно.

Поштована господо, ја сам искористио свега неколико реченица да вам поново укажем на то, да постоји сем оног буџета народне одбране, који ми увек примамо без икаквих примедба, свесни национално историјског задатка. (Упадице са деснице). Ја сам јасно казао онај део народне одбране, а други је део, господо, народне одбране привредна одбрана. (Одобравање на левици). И ја морам да тражим од вас, да томе делу привредне одбране нашега народа посветите исто толико пажње, родољубља и одушевљења као и оном другом делу буџета. Ја не могу да верујем у озбиљност намера Краљевске владе, кад не видим никаквог трага од тога. Ја не могу да правдам ускраћивање политичких слобода, које могу, верујем, да стварају једну атмосферу мира, али нећу да се одречем тога права које има у читавом цивилизованом свету културан човек, ако не добијем противвредност у једном напредном низу привредних и законских мера заштите и одбране. (Одобравање на левици). Свакако, дакле, треба да знам не само зашто сам жртвовао ту политичку слободу, него да то могу да правдам и пред народним масама, које су ме овамо послале. Али донде, докле Бан и подбан Дунавске бановине на

званични пут иду да организују Ј. Р. З., донде, докле по интенцијама најновијим једно радикалско зрно Ј. Р. З. овде замењује милијарде зрна која треба да се посеју, ја ово не могу да одобравам. Наши заједнички напори имају да буду да се постарамо да се те милијарде зрна посеју у оном квалитету, који је потребан да нам преко извоза набави сретства за политичку и привредну независност и будућност ове земље.

То сам имао да кажем. (Бурно одобравање и плескање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Војислав Лазић. (Граја на десници).

Војислав Лазић: Господо народни посланици, Ви сте са деснице малочас захтевали да ја говорим, па се сад чудим зашто се буните.

Пре но што пређем, господо, на то, да кажем неколико речи о самој интерпелацији, ја протестујем са овога места што наше Претседништво Скупштине не врши своју дужност и што гази Пословник.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, ја вам нисам дао реч да говорите о повреди Пословника, јер се за то нисте јавили, већ да говорите о овој интерпелацији.

Војислав Лазић (наставља): Господо, седница је заказана данас за 10 сати, а почела је у 12 сати. Два сата седимо ми посланици и галерије чекајући да Скупштина почне да ради, а Претседништво не долази на време. Ја овога пута опомињем Претседништво да то у будуће не ради и ја вам кажем да је томе узрок Краљевска влада, која неће да дође на време.

Господо, сада ћу и неколико речи да кажем о предмету који је на дневном реду.

Ја сам очекивао од г. Министра пољопривреде да ће изнети још неке мере, које је Краљевска влада предузела да земљораднички народ добије семе, али ми нисмо те мере чули. Свакако да он није хтео нити смео те мере да изнесе, јер те мере које ја знам а које је влада предузела, не дају им добру оцену. Ја знам да је Бан Дунавске бановине издао једно наређење у својој Бановини, а ја сам то наређење видео и прочитао, у Срезу посавског округа београдског, у коме наређењу Бановина обећава да ће набавити семе за пролетњи усев. Ту је наредбу Бан издао месеца децембра и у њој позива све општине да позову земљораднике и да их упозоре да ће се Краљевска банска управа постарати за пролећно семе. Поред осталог семена та Банска управа обећава и кукурузно семе, и тражи и наређује да се од сељака прикупи по 200 динара у готовом новцу за 100 кгр. кукуруза па вели: ко жели да добије семе, нека положи 200 динара за 100 кгр. и да се новац пошаље Краљевској банској управи и онда ће Краљевска банска управа послати то семе.

Господо народни посланици, да ли је то старање за народ и за семе, кад се кукуруз продаје у нашој земљи сада у овом времену по 120 динара на свакој пијаци, а Краљевска влада нуди народу то исто семе за 200 дин. од 100 кгр. и тражи још новац унапред. Ако дакле један земљорадник у месецу децембру или јануару треба да пошаље 200 динара за 100 килограма кукурузног семена, ја мислим да се то не може назвати старањем за село. Такво старање може се назвати пљачком земљорадника и пљачком народа.

Земљорадник, који има паре, Господине Министре, он може да купи кукуруз за 120 динара и не мора да иде у Банску управу да га плати 200 динара. Из овога, господо, ја изводим, да, нажаљост, ни Влада ни њени потчињени органи не познају народ и не познају своју земљу. Наш народ није толико глуп да он не уме набавити оно што му треба, када има новаца.

Овде је питање како ће се снабдети семеном они земљорадници који не могу то семе да купе, јер немају зашто. Али то ни Краљевска влада нити њени потчињени органи не разумеју. Они мисле да сељак има пуно пара, па не може и не уме да набави семе, не уме да нађе где да га купи. И онда се показује Банска управа великодушна, па каже, ја ћу купити семе, али треба да платите по 200 динара за 100 кгр.

Господо народни посланици, ја мислим да је крајње време да једанпут на власт и на управу земље долазе људи који заиста познају народ и који познају народне потребе.

Господо, ја користим ову прилику да оптужим Бана Дунавске бановине и да тражим да се према њему поведе истрага, да се утврди да је тражио 200 динара за 100 кгр. кукуруза, да да сељаку семе, и кад се то утврди, тражим најстрожију казну, јер не може, господо, да седи на томе месту, ако се то утврди, ни он, а ни онај који га је поставио на то место. Тако исто не могу остати на својим местима ни они чиновници, који на несавестан начин врше пљачку над овим народом.

Господо, мене потсећа оваква наредба Банске управе Дунавске бановине на решење Господина Министра финансија које је издао ту скоро и у коме се каже: „земљорадници нека плате порезу кукурузом”, — па је позвао земљораднике да кукурузом плаћају порезу.

Ја питам Господина Министра финансија где има тога кукуруза код земљорадника, да они могу да плате порез са тим кукурузом, јер г. Министар обећава земљорадницима да ће им се кукуруз плаћати по дневној цени. Према овом обећању г. Министра финансија излази да он сматра да земљорадници не умеју да уновче своје производе, него да ће то он учинити. Ја разумем да је г. Министар финансија одредио већу цену кукурузу тако, да ако је цена његова 120 динара, да му одреди цену од 200 динара, те да сељак има рачуна да плаћа порезу у кукурузу. Међутим док се направе магацини за кукуруз и док се постави особље које ће примати исти, расходи за то биће толики да држава од тога наплаћивања неће добити свој порез, нити ће сељак од тога видети какву вајду. Народ тражи хлеба, а г. Министар у то време кад је народ гладан каже да земљорадници могу кукурузом да плаћају свој порез.

Господо, најзад доста је речено о економској политици ове Владе. Ја не могу да нађем ни једног јединог случаја на економском пољу, да је ова Влада ма шта доброг учинила, па и она сама то не може да каже, јер стварно ничега доброг није учинила. Што се тиче питања семена, њега нема довољно и не може да се да свима. Оно што се добије, добије се мало, тако да не могу да га поделе у једној општини, јер где треба њих 300 да добију, добијају га свега њих 20 или 22, тако

да већ не знају коме ће да даду, и онда настаје туча око поделе и људи се ратосиљају и семена и свега, а Краљевска Влада каже, ја сам своје учинила, а стварно није ништа учинила. Тако иде са исхраном, тако иде и са другим стварима. Ми уосталом не можемо ништа очекивати од ове Владе, јер она у својој декларацији ништа и није обећала у привредном правцу. Она је у својој декларацији, коју је поднела Народној скупштини и на основу које је задобила поверење, о привреди само казала: „Старају се да наш земљорадник у држави буде унапређен” — и ништа више; а којим мерама, како и на који начин, то не каже. Ова њена одлука, да се порез може кукурузом плаћати, не користи земљораднику, као што рекох, ништа, али ми јој не можемо замерити ништа пошто нам није ништа ни обећала. Али, господо, она нам је много обећала у политичком правцу, само и ту није ништа учинила. Ова Влада одговара пред Народном скупштином за свој рад, и ми имамо права да критикујемо њен политички рад. Пошто она сеје рђаво семе у њеном политичком раду, због тога и не може да се посвети старању нарочито у економском правцу и не може у томе погледу да нам пружи ма шта.

Сада да видимо да ли ми можемо веровати у економски рад ове Владе. Ја мислим да смо ми сви начисто да у тај рад не можемо веровати. Не можемо веровати кад она у своме саставу има претежно елемената који су наклоњени банкарству и банократији, и према томе не може ништа дати економском и привредном народу — сељаку. И зато ми ништа и не очекујемо од ње. Али ви који сте веровали у њен политички рад, ви сте се преварили. Ми јој нисмо веровали и нисмо се преварили.

Ја ћу вам прочитати шта она све обећава, па да видите колико је то испунила. У својој декларацији поред осталог у погледу политичком, Влада каже и ово: „Ми ћемо се трудити да у току свога рада поједине законе а нарочито оне политичке природе прилагодимо тежњама и жељама народним. Ово важи особито за широке народне самоуправе, за Изборни закон, за Закон о штампи и Закон о зборовима и удружењима. Краљевска влада жели да на овај начин омогући истинско учешће најширим слојевима народа у управи државној, бановинској и општинској”.

Браћо моја и господо, сада да видимо шта је она по овоме своме обећању учинила? Није учинила ништа! Напротив, ради обрнуто. Да ли ради тако, како Влада каже, да прилагоди тежњама и жељама народним наше политичко стање? Она каже да жели да у томе политичком стању може узети учешћа цео народ, а оснива партију, оснива своју странку на старом закону који постоји. Обећала је да ће да измени тај закон па да онда могу узети у политичком раду учешћа и сви други и најшири слојеви. Ја вас питам да ли може цео народ да узме слободног политичког учешћа кад постоји један закон по коме организовање једне странке мора да се пријави Министру унутрашњих дела, па Министар да одобри или не одобри ту странку. И дошло је до тога да је Влада једно говорила, а друго радила. Она није казала да ће да оснива икакву партију. Она то, истина, овде није казала, али и ако то није казала, она оснива једну партију и то је

оснива по старом закону и одозго, а не слободно и одоздо.

Господа кажу да народ оснива ту партију. Тако је, ако ми у тај народ убројимо прво г. Милана Стојадиновића Претседника владе, затим ако убројимо г. Корошца, Министра унутрашњих дела и ако бројимо г. Спаху, Министра саобраћаја. Они су програм ове странке сами написали, па га себи и предали. И онда се, господо, казало: ова је странка поникла из народа, а мало пре неко рече да је г. Аца Станојевић био ту. Да, он је био ту, али кад је видео да је преварен, он је одатле отишао.

Највећа је обмана, господо, говорити и обећавати народу једно, а радити друго. Ако је влада хтела да да пуне политичке слободе, као што је обећала, она је била дужна донети закон о удружењима, па би било слободно организовати једну политичку странку и без одобрења Министра унутрашњих дела. Али она то није урадила, а оно што се насилно ради не може никад имати корена у народу. (Жагор и упадице).

Потпретседник Фрањо Маркић: Мени је мило да коначно примећујем нешто веселости у овом Дому, али вас ипак молим — мало лакше.

Војислав Лазић (наставља): Ово особито важи за широке народне самоуправе. Па које су то широке народне самоуправе? Сигурно да је г. Претседник Краљевске владе циљао на бановине. Свакако из овога је требало да изиђе да бановине добију широку самоуправу. А ја вас питам, господо, да ли је то широка самоуправа у бановинама кад Краљевска влада поставља за банске већнике све своје приврженике, а није допустила да их сам народ бира? Да ли ту може бити речи о каквим самоуправама? А шта да кажемо, господо, за општине? Влада г. Стојадиновића сменила је у градовима све општинске управе које јој нису биле по вољи, па је поставила нове, све своје присталице. Зар ту може бити речи о самоуправи. Самоуправа је само варка, да се народ завара, али се он не да варати. Он будним оком прати шта влада ради.

А шта да кажем, господо, о закону о штампи? Ми непрестано говоримо о томе закону, али не може бити никакве вајде говорити то онима који то не разумеју или неће да разумеју. Врло је тешко, господо, говорити то људима који желе да само они живе, а да не дозволе другима да и они живе. Зар има смисла говорити то Влади Милана Стојадиновића кад је она обећала дати народу слободну штампу па му је не само није дала него је још више скучила него што је и дотле била скучена. Та влада жели да она буде једини форум у овој земљи. Она би хтела да штампа само хвали владу и да износи само оно што је за њу повољно. Али, господо, да се чује једна истинска реч у штампи, која не би влади годила, а потребно је да народ то зна, то влада Милана Стојадиновића не дозвољава. О онда још Милан Стојадиновић и његова влада говоре да ће влада дати слободну штампу! Господо, без слободне штампе нема напретка!

Господо, влада је обећала Изборни закон. (Жагор на левици!) Међутим, од тог изборног закона нема ништа. Чак је влада и вас преварила. (Упадица са деснице): Јевтићева влада је довела и вас овде! Многе вас је довела, који не бисте иначе дошли!

Приликом решавања прошлогодишњег буџета влада је чак од вас добила једно овлашћење да донесе, поред осталих, и изборни закон. Казала је да је он хитан. Међутим, она га није донела, а сада имамо пред нама финансијски закон, односно предлог његов, по коме више то одобрење не тражи. Значи да влада бежи од изборног закона. Ми видимо из тога да влада жели да иде на изборе по овом закону који хоће јавно гласање, који хоће среске изборе, који омогућава злоупотребе и насиља. (Жагор у центруму и на десници.) Али влада не сме да поднесе један закон који би био слободан, који би загарантовао слободне изборе и који би загарантовао тајно гласање и најшире учешће бирача, а да не буду од власти гоњени. То влада неће!

Дакле, види се колико је реакционарна ова влада. Она не сме да поднесе други закон него чува за нужду овај, а ја мислим да она неће ни дочекати никад да по овом закону иде на изборе. (Жагор у центруму и на десници.)

Јер, када би Краљевска влада смела да иде на изборе, она би донела закон, или би, када је већ пала у Финансијском одбору, распустила ову Скупштину и ишла на изборе. (Живо одобравање на левици. — Жагор и објашњења између левице и деснице. — Тодор Тонић: Говори о кукурузу! Говори о сиротињи!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас мир, г. Тонићу!

Војислав Лазић (наставља): Господо, влада не само што није ништа урадила у политичком правцу за народ, већ је она урадила за народ највеће зло у политичком погледу. Завела је реакционарство, завела је насиље и оснивање насилно једне странке одозго. Прогањају се људи који тој странци не припадају и који неће у њу да се упишу. Чиновници се прогањају. Зашто се чиновници прогањају? Зато што неће да се упишу у Југословенску радикалну заједницу.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господине посланиче, да довршите, ваше је време прошло.

Војислав Лазић (наставља): Господо, судбина нашег народа и судбина наше земље је врло тешка. Она је тешка зато што је наш народ препаatio много. Данашња генерација нашег народа имала је да издржи на својој грбачи неколико ратова, имала је да издржи рат од 8 година, и то поколење нашег народа има сада да издржи још једну велику економску беду, један економски рат, који је још опаснији од оног правога рата. Али тај народ нема среће у томе што баш у овом најтежем случају, што у овом најтежем моменту, када је и неродица дошла поврх свега, кад народ нема, кад је презадужен, кад је дошао до ивице пропасти, да нема Владе која би имала смисла и разумевања за тај народ. Влада га не разуме. И које год се питање потргне, Влада га не разуме. И ево, потезу се питања највиталнија, али за та питања, ви браћо, из већине и ваша Влада немате смисла и разумевања за њих. (Жагор и протести на десници.) Ви не разумете, на пример, питање раздужења земљорадника. У овој Скупштини се оно потрже и продужава неколико пута, предлаже се и тражи ликвидација дугова, нарочито ликвидација дугова земљорадничких, да би народ знао на чему је, међутим Краљевска влада неће ништа на томе да

ради. Ви непрестано кажете: па свршиће се то, урадиће се то, али кад? Ми вас питамо кад, народ вас пита кад, и ја верујем онда кад будете добили буџет. Влада ће казати да се не може то питање да реши. Ви мислите и рачунате на једну родну годину па онда да се народу све одузме. Али преварићете се у томе. Ви не смете чекати такву једну годину, ако не будете решили питање сељачких дугова, а ако почну забране, онда имајте на уму да ће настати једно очајно стање и народ, као год што је бранио своју земљу у рату, тако исто ће бранити своју њиву и кућу да му их зеленаш не одузме и не опљачка.

И резиме оваквог рђавог рада ове Краљевске владе добио је одјека у Финансијском одбору. Ова је влада формално у Финансијском одбору пала. (Објашњавања између левице и деснице).

Влада је својим радом показала да не заслужује поверење у овом Парламенту. Она је у Финансиском одбору претрпела неуспех, остала је у мањини. И, господо, молим вас, настаје сада питање: Шта да се ради? Финансијски одбор одбацио је буџет у начелу и покушава се сада да се нађе излаз из такве ситуације. Тражи се излаз по Пословнику.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господине посланиче, да што скорије завршите, ваше време је одавно прошло.

Војислав Лазић (наставља): По Пословнику је јасна ствар. Пословник предвиђа да влада мора имати већину у свима скупштинским одборима. (Гласови са деснице: На гласање! Влада има већину!) Зато законодавац није могао да претпостави, да једна влада може остати у мањини, па да опет остане на власти. Законодавац је предвидео јасно, да влада мора имати у одборима већину, а нарочито у Финансијском одбору. И кад је влада остала у мањини, кад је Финансијски одбор одбацио буџет, онда је једино и правилно решење да влада поднесе оставку! (Протести на десници). Господо, можете ви бити окупљени око владе њеним обећањима, да је опет спасавате, као што сте је спасавали неколико пута, али, господо, то је гажење Устава, то је гажење закона. Једна влада кад је остала једанпут у мањини мора поднети оставку! (Граја). Господо, ви се буните, вас боли свака реч, којом се приговара овој влади, али питајмо се зашто? Зато, господо, што сте ви ортаци са овом владом. Влада је вама допустила да можете да премештате чиновнике, да гоните капетане, учитеље, да заводите анархију, и зато што заводите анархију она вас повлашћује, зато њој изгласавате поверење. Ако се тако ради, ја не знам где ће то довести. И зато је разумљиво што се ви буните. Ви сте повлашћени и разуме се да се борите да те ваше повластице не изгубите. (Протести на десници и гласови: Ви сте повлашћени!) И зато, господо, кад сам уверен да је ова влада у целокупном свом раду подбацила, кад није дала ни земљи ни народу оно што се од сваке владе очекује па и од владе г. др. Милана Стојадиновића, па и од ње се очекивало, али није дала ништа, зато сам слободан да предложим један прелаз на дневни ред овако мотивисан:

„Незадовољна одговором Г. Министра пољопривреде и радом Краљевске владе, Народна скупштина, осуђујући нехатан и незадовољан рад Краљевске владе на привредном подизању нашег народа, нарочито земљорадника, прелази на дневни

ред”. (Пљескање на левици. — Граја и протести код већине).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има народни посланик г. др. Јанко Баричевић. (Бурно и дуготрајно пљескање на левици).

Др. Јанко Баричевић: Господо народни посланици! И моји предговорници, кад су узели у претрес и под критику поступак Краљевске владе у питању интерпелација поднесених од стране многобројних народних посланика и кад су дали нарочити осврт на околност и чињеницу, да је Краљевска влада допустила, да интерпелација нашег друга Ђорђа Јевтића, дође сада на дневни ред, указали су прстом на једну недовољну пажњу са стране Краљевске владе према овако важном питању, као што је оно, које третира интерпелација друга Ђорђа Јевтића. (Гласови са деснице: Нису се могле држати седнице због ларме).

Господо народни посланици, ја не могу да се сложим са мишљењем мојих предговорника, да је Влада тим својим поступком указала недовољно пажње према томе крупном и важном питању наших земљорадника. Ја имадем о томе једно друго мишљење, а то је, да је Краљевска влада тим својим поступком, да доноси на дневни ред ову интерпелацију у месецу фебруару, хтела свесно, да се цинички наруга најтежим потребама, најелементарнијим потребама нашег сељака и земљорадника. (Пљескање на левици. — Граја и протести на десници. — Гласови са деснице: Лупате само о клупе и лармате у Скупштини!) А ви лармате цело време! И, господо, кажем вам нешто сасвим озбиљно..... (Граја на десници и гласови: Нећемо вас послушати!) Али ово ћете послушати; гарантујем вам: ако ћете овако даље поступати и при овако озбиљном питању овакву галаму дизати против наших говорника, нити ви, нити један ваш министар, нити Претседник владе, неће моћи овде проговорити реч. (Пљескање на левици. — Велика граја на десници.) То вам ја кажем, не заборавите, запишите то за ухо. Дај Боже, ако ћете тражити, добићете! (Један глас са деснице: Зар ви мислите да смо ми овде раја!) А ко вам то каже?! Ви нама не дате да говоримо! Нећемо дати ни ми вама! — (Гласови са деснице: Дајемо вам, али да говорите што треба!) Да ви мени кажете шта ваља или не ваља?! — Ја то решавам и г. Претседник Скупштине.

Господо народни посланици, наоч ове констатације, да је Влада ову интерпелацију, која говори о семену, донела на дневни ред у месецу фебруару, и то онда, када је већ све посијано или је требало бити посијано, нема другога израза за такав поступак, него да је Краљевска влада хтела да се наруга сељачкоме сталезу, нашем земљораднику, одговарајући на ову интерпелацију онда, када време за то није. (Одобравање на левици).

Господо народни посланици, Влада г. др. Милана Стојадиновића на уста свога ресорног Министра пољопривреде дала је на ову интерпелацију свој одговор. Когод је тај одговор саслушао, тај је могао, да констатује, да то није одговор једнога ресорнога Министра стручњака, него да је то резултат једног шаблонског бирократског рада, нешто што су његови начелници њему сервирали, да га формално извуку из онога пацна, у којем се он и Влада г. др. Милана Стојадиновића налазе.

Ми говоримо о семену, ми приговарамо Влади г. др. Милана Стојадиновића да није ништа учи-

нила у питању раздавања семена, које треба наш сељак и наша земља. Али, господо народни посланици, и Влади др. Милана Стојадиновића треба ипак одати једно признање! (Гласови на десници: Врло добро! — Граја.) Господо народни посланици, Влада г. др. Милана Стојадиновића води и те какву бригу о семену. Али треба да се запитамо, господо народни посланици, какве врсте, какве природе је то семе, у коју се земљу то семе баца? Ми имадемо, господо народни посланици, семе, које се зове слобода штампе; имадемо семе, које се зове слобода говора, договора и састајања; имадемо семе, које је скупо, које је врло скупо, — једно зрно вреди 15 хиљадарки! (Одобравање и пљескање на левици).

Влада г. др. Милана Стојадиновића у својој нарочитој и великој скромности неће да говори и да прича о тим њезиним великим и нарочито корисносним подвизима на пољу наше пољопривреде у смислу ова три момента, у смислу ове три врсте семена, као што сам их сада нагласио.

Господо народни посланици, док траје дебата, док траје озбиљна расправа о овоме велеважном питању за наш земљораднички сталез; докле говорници, који су се јуче изређали, са нарочитом стручношћу обрађују то питање и критикују тачно и зналачки поступак Краљевске владе у томе питању, дотле, господо, ми бивамо постављени пред чињеницу, да ујутру, после те седнице Народне скупштине, када се пробудимо и узмемо у руке дневне новине, о тим говорима народних посланика скоро ни једне речи у њима не налазимо! Зашто је то, господо народни посланици? Зато, јер је Пресбиро, јер су државна тужиоштва по наређењу Претседника владе и Министра полиције.... (Протести на левици.) ... одредили да се у дневној штампи нема и не сме скоро ништа спомињати о говорима које су јуче држали наши другови Воја Ђорђевић, Мирко Косић и Драгиша Стојадиновић.

Осим тога, господо народни посланици, Краљевска влада, Влада г. др. Милана Стојадиновића, која се је разметала у првим данима кад се пред нас појавила, са својом одрешиком вољом, да донесе слободу, нарочито слободу штампе, та иста Краљевска влада иде данас дотле, да се не сме у дневној штампи ништа да напише, шта се догађа и ради у Финансијском одбору. (Одобравање на левици. — Жагор на десници.) Али, господо народни посланици, Краљевска влада, како сам мало пре нагласио, у својој превеликој чедности и скромности, неће да даје нарочити публицитет неким велеважним својим актима, који је нарочито ресе и ките. Али Краљевска влада др. Милана Стојадиновића тако скромна, тако чедна, кад она бежи од самохвале и кад хоће, да не види десница шта ради левица, ја, који ту Владу тако симпатишем, који ту Владу толико искрено волим, ја ћу да јој учиним правичу, ја ћу овде да дам бар нешто публицитета подвизима и важним стварима, које је Краљевска влада у задње време учинила.

Док наш сељак нема семена, док се наш сељак грчи у невољи, док је привредна ситуација наше земље данас тако тешка, да смо на ивици пропасти, дотле Краљевска влада нити речи нити прстом није мрднула да би, томе доскочила, дотле Краљевска влада налази времена да се бави и доноси важна решења о приватним односима појединих лица у овој земљи. Та лица имају срећу да су у сродству са активним министрима и са активним народним

посланицима, бар тако се каже. И докле се нема времена, да се за неколико месеци одговори на интерпелације о набавци семена, о раздужењу сељака, дотле се има времена, да се доноси амнестија некоме Храсници, да се доноси аболиција некоме Сокићу. (Приговори и жагор на десници. — Одобравање на левици).

У предатној Србији, по ономе како сам информисан, био је један јединствени случај сличан овоме, и тај Министар, који је то потписао, морао је да иде. (Одобравање на левици). Међутим, у овој земљи, за то што је неко рођак једног активног министра, лице које је осуђено на пет година затвора и робије, зато што је сродник активног министра бива помилован и враћен на своје место. (Жагор и велика граја на левици). Сељак гладује, сељак лупа главу о сваки зид своје колибице, а овај бива решењем ослобођен из тамнице, долази аболиција Краљевске владе за некаквог Сокића, брата двојице активних народних посланика, за дело што је хтео да почини убиство против једног свог колеге новинара. (Граја на десници и узвици: Није истина!) Читајте званичне новине!

Господо народни посланици, ово је оно семе, које Краљевска влада сеје у овој земљи. (Жагор. — Чује се: А Нашичка?) Покрите се!, др. Јанко Баричевић са Нашичком нема никакве везе! Можда би се дало шта друго установити на вашој страни са Нашичком, а мене оставите лојално на миру, кад сви знате да Јанко Баричевић са Нашицама никакве везе нема. (Жагор).

Господо народни посланици, сад прелазим даље, на онај рад, који Краљевска влада врши и који не врши. Краљевска влада у вези са пресудом, која је прексиноћ пала у Ексу, не каже нама ништа. То је њезин посао, нека брине своју бригу. Али Краљевска влада, која се кити са слободом штампе, та Краљевска влада цензурише и не дозвољава, да се каже ма и једна реч о догађајима, који су се у вези са пресудом у Ексу јуче догодили у Загребу. Та Краљевска влада, која је вас, господо завела, а и друге факторе у блудњу, тиме што је говорила, да је на три четвртине пута да направи пакт са др. Мачеком, та Краљевска влада кроз ово неколико месеци своје владавине у томе успела није. (Жагор). Немојте ви о томе говорити. Та Краљевска влада, господо, допушта, да се у сред Загреба окупи на хиљаде људи и протестује противу „претешке“ и „престрого“ изречене казне. Влада, господо народни посланици, није само ту да реагира на оно што се већ догодило, него својим поступцима и радом она треба да буде и превентивна и треба да онемогућава да се овакви шкандали и срамоте у нашој земљи догађају. (Жагор). Али, господо народни посланици, ја имам да кажем ово: Од кога је, није ни чудо! (Жагор).

Господо народни посланици, ова Краљевска влада има нарочиту бригу, да контролише народне посланике, и онда се догађа и то, да једном народном посланику, једном борцу за ослобођење и уједињење, једном војнику, који је био частан и поштен, ускрати путницу за иностранство, и то нашом другу Јови Ненадовићу. (Жагор и протести на левици). Ко носи одговорност за то? Ви носите ту одговорност, јер да је ви не помажете, ове Владе не би било. (Жагор).

Господо народни посланици, и докле је овакво стање у нашој земљи, док би требало, да сви засучемо рукаве, да уклонимо зло и донесемо до-

бро, које је у нашим рукама и нашој могућности, Влада др. Милана Стојадиновића нема друге бригае него да денунцијантским начином тобоже узима у одбрану Намесништво онда, кад га нико не напада, него кад га се брани. (Жагор).

Влада др. Милана Стојадиновића при крају јучерашње седнице, кад је говорио наш друг г. Драгиша Стојадиновић, остентативно и демонстративно устаје! И данас та иста Влада добија туш од стенографског записника и претседавајућег г. Маркића. (Жагор).

И док је овако, Краљевска влада др. Милана Стојадиновића не налази за потребно, да се осврне нити једном речи на тешке оптужбе, које је г. Драгиша Стојадиновић јуче изнео и које је документовао.

Па, господо народни посланици, кад је то тако, зар онда да се чудимо, што Влада г. др. Милана Стојадиновића овако цинички, овако неозбиљно и овако балерински поступа са највиталнијим и најозбиљнијим питањима нашега земљорадника. Ово је, господо народни посланици, било потребно да се изнесе и да се каже баш у дебати о овој интерпелацији, јер кад нам се онемогућава, да наши говори и наше тврдње, поткрепљене доказима, дођу у јавност, ми употребљавамо ову трибину, јер ту има јавности, која више вреди него ли 500 зауларених новина, и више него 1000 командираних.

Господо народни посланици, као припадник опозиције ја имам да искажем једну захвалност г. др. Стојадиновићу и његовој Влади. Сигурно ни једна опозиција неће од саме Владе и од самога Претседника Владе добити толико материјала за критику, колико је ова нама дала и да је тамо (указује на десницу) озбиљнога размишљања, ви би давно дигли руке од тога белаја, који ће вас најпосле до ђавола однети. (Жагор).

Господо народни посланици, ми знамо да може да постоји Влада која има подршку Скупштине. Ова Влада ју нема. (Граја на десници и протести...) нема зато, јер се посланици и министри купују са аферама Храсница и Сокића. (Пљескање и одобравање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Војко Чвркић.

Војко Чвркић: Господо народни посланици, Југословенска радикална заједница дошла је да спроводи у овој земљи политику са циљем нормализовања политичких прилика и откривањем поклопца са Папиновог лонца, који су многи политичари који седе на тој страни били затворили. И да није било тога вентила,... (Пљескање на десници...) ви би са нама заједно и са целим народом у овој земљи пожњели буру, јер сте сејали ветрове. Господо народни посланици, долазећи у ову Народну скупштину као људи који заступамо принципе пуног парламентаризма и пуне демократије.... (Гласови на левици: Видели смо како их заступате!...) ми, господо народни посланици, дали смо доказа пуно о томе нашем схватању, јер смо били толико трпељиви да смо вас два дана слушали како причате о две врсте семена: о једном политичком семену и о оном правом семену. Господо народни посланици, правица захтева, коју ви најгрлатије овде проповедате, да и ви нас, који смо вас пажљиво слушали, пажљиво саслушате као другу страну, па после тога, кад вам ми бу-

демо изнели какво је семе које сте ви сејали, и какво је оно које ви данас сејете, онда ће, господо, бити пуно доказа за целокупан народ, да сте ви сејали ветрове, а ми да радимо на томе да у овој земљи не буде буре. (Пљескање на десници).

Господо народни посланици, ја сам један између најпажљивијих посланика који никада никоме није упадао у реч, и ако сте ви присталице демократије, онда је ваша дужност да ме саслушате, као што сам ја вас слушао, а ако мислите вашим упадицама да ме збуните, онда се варате, јер се ја држим једног великог принципа, једног социјалистичког вође који је у Немачком Рајстагу кад му је противничка политичка група пљескала казао: „Шта сам глупо казао, кад ми они одобравају”.

Господо народни посланици, да би могао да покажем оправданост онога свега наглашавања, ја ћу говорити о једној другој врсти семена. Ја морам прво да почнем са констатацијама, а те су констатације следеће: цела јавност у последње време сведок је да је последњих дана у овој Скупштини од стране посланика са леве стране ове дворане, а не левичара, просуто много оптужаба против Владе и њене већине.

Затим, господо народни посланици, чули су се бучни протести против нерада ове Скупштине. Против тога, господо народни посланици, како ова Народна скупштина неће да води рачуна о најпрешнијим народним потребама, и како та господа вапију за једним брзим радом који треба да донесе реформе за наш народ, које он очекује са једним великим нестрпљењем. Затим, господо народни посланици, нарицало се нарочито за слободом збора и договора, за слободом штампе. Тражио је се бољи изборни закон и слободомнији, а поред тога, господо народни посланици, нарочито се вапило за бољим економским стањем сељака. Господо народни посланици, тако исто нападао се најжучније данашњи политички правац и нападао се, господо народни посланици, смер целокупне политике Југословенске радикалне заједнице. Затим, господо народни посланици, нарочито се истицало да је настало расуло у овој земљи и да су браћа Хрвати за ову државу готово изгубљени. (Гласови: Ко је то казао? То није нико казао). То је казао Јанко Баричевић. (Гласови: Он то није казао). То из његовог говора излази, а ми унемо да правимо закључке.

Ето, господо, те констатације износе гледиште једне стране, износе гледиште посланика са леве стране ове дворане. Ја мислим, господо народни посланици, да основни принцип правиче захтева да се чује гледиште и друге стране, како она гледа на та питања и да се изнесу аргументи па затим, господо народни посланици, да о томе суд донесе наша јавност на коју ви нарочито апелујете, а и ми апелујемо на њу, а не на вас, јер смо по својој политичкој вери и убеђењу, како ви кажете, два света. Господо, при тој оцени једнога или другог гледишта треба објективни људи нарочито да имају на уму то, да ја говорим у име оне друге стране, која, господо народни посланици, ради и носи пуну одговорност за све политичке догађаје у овој земљи и пред иностранством. А ви, господо, заступате гледиште само оних теоретичара, критичара, који, господо, за та своја гледишта не носе пред народом никакву законску одговорност, нити ма шта раде на поправци општег

тешког стања у земљи а нарочито сељака, већ само све своде на критику.

Господо, да је нама теже, ја мислим да ту не треба доказа, јер свима је вама познато да је много лакше критиковати него ли радити. То вам кажем ја, јер сам ја некад, носећи кундак на својим плећима, издавао критике, па та ситуација, господо народни посланици, није била ништа мање тешка него кад се носи одговорност у оваквим тешким временима за политику коју треба консолидовати, политику коју су људи са те стране довели до потпуне пропасти, а која политика треба да консолидује и наше економске прилике.

Господо, мој задатак је због тога деликатан, али ја, господо народни посланици, одмах истичем да он није ни мало тежак. Деликатан је због тога што ја треба да изнесем гледиште једне групе која је у најтежем времену, кад је претила бура са свих страна у нашој земљи од систематског угушивања пуне забране слободе штампе, збора и договора и никаквог изборног закона... (Бурни протести на левици и велика ларма).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, да бар у релативном миру саслушате говорника, као што је и он вас слушао.

Војко Чвркић (наставља): А мој је задатак, господо народни посланици, у толико лакши, што критика нашега рада долази од оних људи који су проповедајући ауторитативни режим у овој земљи, и то од оног дана кад се приступило организовању Југословенске националне странке, довели земљу догле, да се ми сада налазимо на ивици пропасти економске и налазимо се у једном ћорсокаку да се због тога организујемо политички, да из тога ћорсокака, у који су нас довели присташи тога ауторитативног режима и режима који много мирише на фашизам, спасавамо земљу. (На левици протести. — На десници пљескање и бурно одобравање).

Могу вам одмах рећи, господо народни посланици, да се Југословенска радикална заједница не ствара одозго, већ да је састављена из компоната трију партија које су имале стварног корена у народу. А да су оне доиста имале таквог корена у народу доказ вам је тај што смо сви ми, колико год нас има овде, бирани као радикали или на своје сопственом политичком убеђењу. И, господо, кад ми сада долазимо да заведемо један режим демократије, ја вам могу одмах нагласити, да се сваки у овој земљи љуто вара, који мисли да ћемо ми бити безкрвна социјална демократија и да нећемо умети да нађемо законских средстава да свима узурпаторима спречимо да имају утицаја на ток државних послова. (На десници бурно одобравање. — На левици огорчени протести).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, мир. Пустите господина говорника да заврши свој говор. Изволите, г. Чвркићу, наставити свој говор.

Војко Чвркић (наставља): Да бих испунио задатак који сам ставио себи у дужност, да ћу имати онако излагање како сам вам рекао, ја, господо народни посланици, нарочито апелујем на ову леву страну дворане да води рачуна да је се, у последње време, поступањем са те стране, створила таква атмосфера, господо, да није ни мало депласирано када вам ја напоменем један догађај из давне римске историје, када је у римском парламенту један

виђени посланик узвикнуо Катилини: „Докле ћеш злоупотребљавати наше стрпљење, о Каталино!” (На левици бурни протести, лупање о клупе и звиждање).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, молим вас за мир. (На левици и даље траје лупање о клупе и звиждање у звиждаљке). Молим вас, господо, ја не разумем какве побуде имате да ово радите!

Војко Чвркић (наставља): Када ми стално живимо у једној атмосфери, где чујемо лупу лопатица по клупама, где чујемо лупу чегрталки и где чујемо лупу звона, за које наша народна песма каже да је то достојно само овна претходника.... (На левици лупање у клупе и граја и даље траје).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, да се умирите. (На левици и даље траје граја). Пустите, господо, говорника да говори.

Војко Чвркић (наставља): Ја морам да поновим да је то основни принцип правиче, да ви саслушате другу страну. И када ја кажем, господо, када ми живимо у атмосфери, где из дана у дан чујемо лупу лопатица, чегрталки и лупу звона, за које наша народна песма каже да је то достојно само овна претходника, а не Народне скупштине.... (У центруму и на десници живо и дуготрајно одобравање. — На левици протести, лупање у клупе и звоњење. — Драгомир Миловановић нешто добацује).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Драгомире Миловановићу, ово је већ доста!

Војко Чвркић (наставља): Онда, господо, није депласирано са моје стране када кажем: О, ви, господо, са леве стране ове дворане, докле ћете злоупотребљавати стрпљење оних људи, који се овде боре да успоставе грађанске слободе и да успоставе грађанска права. (На левици бурни протести, лупање у клупе и граја).

Господо народни посланици, да се не би поновили они догађаји, који су се поновили после речи онога посланика у римском парламенту због подземног и конспираторског рада извесне онда господе народних посланика, ја вас молим, господо народни посланици, да више не одржавате такву атмосферу у овој Скупштини, да се не би слични догађаји поновили, што би удило угледу целе земље, а не само овога Парламента.

Господо, верујући да ћете после ових мојих речи испунити основни задатак правде и правиче, ја, господо, прелазим да говорим о оном вашем семену које сте сејали као политичко семе некада у овој земљи. (Гласови: Чујмо!).

Господо народни посланици, не може стајати ствар на своје месту праведно кад ви тражите рад у овој Народној скупштини а поједина господа из ваше средине праве данима и данима неумесне примедбе само на записник и Пословник и када се данима не може да пређе на дневни ред. Ви онда, господо, не заступате овде рад него нерад. (Одобравање на десници). Затим, господо народни посланици, не може се говорити о достојанству Парламента када се у томе Парламенту место хладне достојанствене дискусије, која доликује парламентарцима и народним изабраницима, чују лопате, клеветуше и звона. Затим, господо народни посланици, ви стално понављате што ми дајемо слободе тако полако, као што би рекао лекар на свака два сата по кашичицу. Али, господо народни по-

сланици, ево зашто ми то радимо. То што ћу ја сада да кажем необично ће вам се допасти, јер се тиче ваших интереса и ваше коже. Политика ауторитарних режима од оснивања странке Ј.н.с. па на даље довела је дотле да је раздражила народ због тога што се створило туторство над народом да није знао за политичке слободе, он који је створио политичке слободе и који је створио политику националне Југославије. И, господо, да смо ми одмах пустили политичке слободе, она би се према многим од господе са те стране извршило линчовање од стране народа. (Бурни протести на левици). А ми, господо, пошто смо ставили себи у задатак да ову земљу доведемо кроз мир у тиху луку напредовања, ми, господо, због вас, да се не би над вашим вођама догодио линч, ми не можемо дати на једанпут потпуне слободе из самости према вама. (Граја и протести на левици). И, господо народни посланици, о слободнијем изборном закону не могу говорити она господа народни посланици кад међу њима седи један велики број који су благодарећи томе што су били јединци кандидати на владиној листи и благодарећи Донтовом систему дошли у ову Народну скупштину. (Пљескање на десници — Протести на левици). Та легитимација, господо народни посланици, многим, не велим свима са те стране, ја поштујем извесне, многим је неисправна и не даје им право да говоре о слободнијем изборном закону, и због тога што сте ви, кад је Министар правде из Јевтићевог кабинета упоређивао тај изборни закон са енглеским, у једном хору пљескали. (Гласови са левице: И ти си пљескао). Господо, мени као једином посланику из овога Парламента служи на част, да сам у Верификационој дебати имао друго мишљење, и да сам се одвојио и још онда осудио ту политику. Узмите стенографске белешке па ће те видети.

Господо, ја не кажем да ће политичка група, којој ја припадам, донети енглески закон, јер ми нисмо Енглези. Прво треба ви да будете Енглези. Него, господо народни посланици, обећали смо и донећемо сигурно десет пута слободнији изборни закон, него што је био онај, који су донела господа за чијом политиком ви тапкате и данас. (Пљескање на десници. — др. Јанко Баричевић: Остави ти то др. Милану Стојадиновићу, нека он говори о томе. — Граја).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Баричевићу, убедите своје другове да не треба да сметају говорника, јер кад сте малопре Ви говорили господа са деснице нису Вам сметали!

Војко Чвркић (наставља): Господо народни посланици, сад ћу да вам говорим о другој врсти семена. Ја мислим да ту неће бити много буре са ваше стране, јер господо, ја сам до сада говорио истину, а истина кривца страшно вређа, ја то знам из судске праксе. Господо, у оној стручној критици рада Министарства пољопривреде, која се односи на селекцију нашега семена, чула су се два говорника, стручњака, којој ја господи немам намеру да одузимам ништа од тога, да они заиста нису стручни. Господо народни посланици, истакао сам одмах у почетку да човек и кад је стручан али је политички оријентисан, он све онда доводи на критичарски став, па су та господа овде изнела само критику и казали су да треба да се спроведе планска привреда у овој земљи и да треба присту-

пити извођењу систематског плана пољопривреде у овој земљи. Господо, то ми потпуно из Југословенске радикалне заједнице усвајамо. Господо, стављамо себи у задатак да ћемо оним истим путевима у привреди помагати онако наш сељачки народ, који је и нас бирао, онако исто како га је у привреди помагала Радикална странка, под чијим је вођством све ово данас што имате стечено. (Пљескање код већине). Господо, дакле та господа која су критиковала, она не могу нама замерити што ми сад не износимо њима свој план, јер ми имамо у привреди свој план истрајан и дуготрајан, који је освештан на принципима Сељачке народне радикалне странке. (Пљескање на десници).

Ви, господо, који сте нама говорили да све овде што је урађено не ваља, нисмо чули са ваше стране шта ви износите као план за санирање наше привреде. Према томе, господо, говорило се овде о селекцији семена, износила су господа потребе тога, ми то сви признајемо, али немојте, господо, да мислите да нама није познато колико значи за националну привреду селекција семена. И ви сте у том стручном излагању изнели да је потребна селекција семена па сте онда, господо, изнели податке, који се могу у свакој статистици наћи и које сваки нестручњак може узети.

Изнели сте колика се површина засејава, да има 70 врста ботаничке пшенице, да, господо, ми нисмо даље одмакли од каменог доба. Али, господо народни посланици, заборавили сте да кажете, да тражите селекцију семена и кад треба да се увећа наша производња, за којом ми тежимо, на који ће начин, код хиперпродукције аграрних производа, да се ти производи пласирају и уновче, и да им се обезбеди што већа цена. То, господо, нисте изнели.

Затим, господо народни посланици, ви сте нас упоређивали, уколико се ја сећам, са Шведском. Господо, лепо упоређење! — Сви би ми желели, да будемо у свим другим правцима, а највише у привреди, као претежно аграрна земља, равним културним земљама са запада. Али сте једно заборавили да кажете, господо, да смо ми имали свога напредовања, заборавили сте да признате, како је наша привреда изгледала осамдесетих година и шта ми све до данас имамо у привреди. И то од осамдесетих година па до данас, што смо напредовали, то је резултат рада свих влада, које су овој политичкој групи припадале. Затим, господо народни посланици, заборавили сте да кажете, да је Шведска пролазила кроз једно сасвим мирно развиће свога националног слободног народног живота, и да је она морала последњих неколико векова свога мирног националног живота да има много већи напредак, него што смо имали ми, који смо имали ту судбину да смо ишли по оној народној песми, као Зеке Буљубаше голаћи из дана у дан у бој, да смо из дана у дан трпели ратове, и да, према томе, господо, ми не можемо до стојимо на ономе ступњу, не само привреде, него и културе у свима правцима, где данас стоји Шведска и друге културне земље са запада. Али, господо народни посланици, тежња је Југословенске радикалне заједнице, да се угледа на те земље. Она познаје све тешкоће нашег сељачког народа. Јер, господо, нас су овде исто тако бирали сељаци, као и вас, само нас с једним пуним поверењем, а вас — са Донтовим системом. (Пљескање на десници. — Граја и протести на левици).

И, господо, да би извршили свој постављени задатак обнове и унапређења привреде, ми смо ставили себи у задатак један други задатак, без кога и чијег остварења овај други задатак не може се остварити. Тај први задатак, који хоћемо извести, јесте: оснивање политичких странака, да преко њих извршимо селекцију људи, да у Парламенат дођу бољи људи, који неће радити овде са клеветушама, него који ће достојанствено расправљати народна питања. (Бурно и дуготрајно пљескање на десници. — Граја и протести на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има народни посланик г. др. Јанко Баричевић ради личног објашњења.

Др. Јанко Баричевић: Господо народни посланици! Г. народни посланик Чвркић био је љубазан пак је мене лично у своме говору споменуо и то онамо, као да би ја и у своме говору мало прије био нагласио и казао, да су Хрвати за ову државу изгубљени.

Господо народни посланици, ја свечано изјављујем, да је та тврдња г. Чвркића нетачна и од речи до речи неистинита. Осим тога тврдим и то да се из мога говора то није могло ничим закључити, и данас тврдим да прави и поштени Хрвати, којих има већина, када не буду завађани и када завађања не буду помагале владе као што је ова, да ће ти Хрвати увек бити за Југославију. (Одобравање и пљескање на левици).

Ово, господо, што раде чланови деснице, што они прибегавају оваквим инсинуацијама, није ништа друго него копирање онога што ради Краљевска влада: она нас денунцира према горе, а ви нас денунцирате према доле. (Један глас са деснице: Ти немаш права то да говориш!) Имам пунога права, да се противу таквога поступка оградим, јер то нити је частно нити је колегијално!

Дозволите ми још само пар речи. Пала је реч о узурпаторима и ја господину предговорнику Чвркићу имам да одговорим да су он и његови другови узурпатори поверења, које им је дао г. Богољуб Јевтић! (Одобравање и пљескање на левици) Међутим, господо народни посланици, ја сам лично тангиран још и са речима г. Војка Чвркића, којима је казао, да смо ми за ауторитативне режиме и да су ти ауторитативни режими довели нашу земљу на ивицу пропасти. Г. Чвркић и ви сви врло добро знате, да је ауторитативни режим, режим Блаженопочившег Краља Александра. (Сви народни посланици устају и кличу: Слава Му!)

Али, господо народни посланици, потребно је илустровати неке ствари и треба их нарочито подвући и забележити у анализама ове Народне скупштине. Господо народни посланици, г. Војко Чвркић, који се толико буни противу ауторитативних режима, кандидовао се је под једним ауторитативним режимом. (Узвици на левици: Тако је!) И не само то, него је г. Чвркић под једним ауторитативним режимом добио и једну концесију, која се зове Овчар-Бања, а г. Чвркић нудио се је и Влади ЈНС. да у њу уђе, да је подупире, уз становите увјете, о којима ради личне финесе и пристојности нећу да говорим. (Одобравање на левици). Ако је г. Чвркић знатичељан у погледу детаља, нека се изволи обратити на г. г. Милоша Драговића и др. Кешељевића. Према томе, господо, ви са те стране најмање имате права да говорите о тим режимима, јер ви их на својим леђима нисте искусили, — други би имали права.

Али, баш јер је такво стање у земљи, да треба ауторитета, треба ову владу макнути, која је тај ауторитет уништила! (На левици бурно одобравање. На десници протести).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има ради личног објашњења народни посланик г. Војко Чвркић.

Војко Чвркић: Господо народни посланици, најодлучније одбијам од себе и од целе политичке групе којој припадам тврдњу г. Баричевића, да смо ми били противу режима Блаженопочившег Краља Александра. (Сви присутни устају и кличу: Слава Му!) Господо народни посланици, акт од 6 јануара био је велики и политички и државни акт, који је требао да донесе политички препород нашој земљи, да створи боље услове за бољу демократију и парламентаризам, јер је Блаженопочивши Краљ казао у Своме манифесту, да ће следовати примеру Свога Великог Оца и да ће се одмах вратити парламентаризму и демократијизму.

Али господо, дошли су људи, који су требали да изводе велику замисао Великог Краља, па су били мали људи и од дана оснивања Југословенске националне странке па на даље разни Узновићи, Сршкићи и Јевтићи упропастили су велико дело Великог Краља. (Одобравање и пљескање на десници — Жагор и приговори на левици). И, господо, сад ми добијамо задатак да урадимо оно што је Велики Краљ нагласио у Своме манифесту и враћамо се Његовој замисли, правом парламентаризму и демократији.

Господо народни посланици, да сам се ја кандидовао на листи г. Богољуба Јевтића није никакво чудо, јер практиковани су режими у овој земљи такве врсте, да се није могло доћи до политичког изражаја док се не дође овде, па да се овде одобри оно што не ваља (Одобравање и пљескање на десници — Приговори са левице). И кад сам се кандидовао, ја сам следовао својој идеологији, да ћу заступати слободу и грађанска права и то сам учинио, и никад нећу пристати да тапкам за оним људима за којима тапка г. Баричевић. (Одобравање на десници — Жагор и протести на левици).

Господо народни посланици, што се тиче концесије, сад ћете чути и о њој праву истину. Концесију Овчарске бање, није добио Чвркић, него је добила Општина рожачка уз уцену да буде уз онај режим. И због те уцене у тој општини није пао ни један глас на првим изборима, што се може видети из бирачких спискова. Ја сматрам, да је то оптужба небираним речима, да сам се нудио Југословенској националној странци, јер ја у овој Скупштини од те странке имам највише апсова, највише прогона, интернација и новчаних казни. А, господо, да ме није Јевтић изабрао на овим изборима, најбољи је доказ, што сам на листи имао поред мене још три владина кандидата у срезу и поред тога и бившег Претседника Краљевске владе, вођу опозиције на опозиционој листи, г. Љубомира Давидовића, а Ви то нисте имали ни један и немате права да ми то пребацујете. (Пљескање на десници).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Војислав Дошен. Осталу господу народне посланике молим да заузму своја

места, како би могли у реду и миру да завршимо данас свој рад.

Др. Војислав Дошен: Господо народни посланици, чули смо од предговорника г. Чвркића како нам данашња влада и данашњи режим дају слободе, али је г. Чвркић заборавио да нам пружи и документа за те слободе. Зато ћу ја бити слободан да вам покажем неколико оригиналних докумената о слободама које нам даје режим др. Милана Стојадиновића.

Господо, режимски лист „Време“ недавно је писао како ова данашња влада има заједнички циљ са удруженом опозицијом, а како је скупштинска опозиција противник да се народу даду политичка права и слободе. (Жагор. — Чује се: Тако је.) Тако је — чују се упадице са десне стране, а међутим, кад је члан удружене опозиције народни посланик у два среза г. Душан Бошковић држао збор у Петровграду, онда је г. Министар унутрашњих дела, као католик и свештеник натеривао полицијске коње на улаз у српску цркву, да не би верни ушли у цркву да се моле Богу. (Жагор.) Ја сам био тамо и ударио сам полицијског коња са штапом, да га одбијем од наше цркве, а они ме оптужили по Закону о заштити државе, што сам се усудио полицијску кобилу да ударим. (Жагор.) После тога је дошла амнестија и решењем од 25 децембра 1935 г. Ј.н.бр. 491-5-35 обустављен је поступак услед амнестије. Дакле, господо народни посланици, полицијска кобила има већу заштиту него народни посланик.

Министарство унутрашњих послова има у Петровградском срезу обичај да још и данас примењује чл. 12 Закона о заштити државе по своме среском начелству. То је онај члан по коме је Министар унутрашњих дела седео у интернацији, па је тако помислио да је то добро средство за прогоњење политичких противника па га он сада употребљава. Ево вам одлуке, господо народни посланици, од 26 новембра 1935 године, дакле из времена када је г. Антун Корошец већ био Министар унутрашњих послова. То је број 575/35. Из њега би се могло видети да се један добровољац, Србин из Баната, кажњава од стране полиције са 15 дана затвора што је критиковао овај режим и ову власт. Ево вам одлуке о томе. (Показује.)

Господо, ови примери које сам изнео и ово решење које овде имам и ови случајеви које ћу вам изнети доказују да под режимом Милана Стојадиновића су и финанси почели да туку народ а не само жандарми. У Новој Црњи истучено је преко 20 људи и то зато што су били оптужени да су шверцовали дуван. И поред тога што им тражени дуван није нигде нађен, они су били везивани. Међу прсте стављали су им оловке и финанси су се пели на њине таване кроз које су пропадали у куће. Ето таквим зулумима својих чиновника данашња влада сеје семе и то тако семе да њени органи могу на терену да раде штогод хоће.

Ми смо овде чули од г. Чвркића да је рекао како је биран и као радикал и како су прве вође за којима смо ишли били мале вође и мали људи, а сада они, за којима он иде, да су велики људи. То је његово мишљење. Али г. Чвркић иде сада и за г. Драгишом Цветковићем, који је Министар, тај г. Драгиша Цветковић био је први који је прогласио г. Јевтића као југословенског фирера и

Хитлера. Дакле значи, господо народни посланици, да за ту групу коју води Драгиша Цветковић нема те владе којој она не може служити. Имамо још нешто, господо народни посланици! Ја бих говорио још много више, али сам се погодио са г. председавајућим да говорим свега 10 минута. Ова влада има обичај да говори како је за државно и народно јединство и да ће га спроводити како је то у својој декларацији казала. Сада када треба да се духови смирују изабрао је Клуб југословенске радикалне заједнице за свога секретара посланика г. Жарка Томашевића.

Дакле, значи, посланик Жарко Томашевић, он претставља Ј.Р.З., јер му он даје своје поверење. Њега су, господо, изабрали за Претседника Одбора за проучавање међународних уговора и конвенција, дакле, дају му се велике и крупне улоге. Међутим, господо, ја овде имам оверен препис записника од 7 априла 1935 године, по ком записнику пред потписаним сведоцима: Бранком Пајићем, Светозаром Станисављевићем, Душаном Ђукићем и Благојем Станисављевићем на збору од 23 марта 1935 године, одржаном у Габошу, у гостионици Андрије Чолића, г. Жарко Томашевић, чиновник, саветник Министарства спољних послова у Београду, казао је следеће: „Без обзира хоћете ли да гласате за мене или не, ја сам посланик Среза вуковарског те ћу Хрватима отворено казати да ћу . . . . . (Граја и узвици на левици: То је шкандал!)

Господо народни посланици, да ли може наш народ, да ли југословенски народ или хрватски народ може имати поверења у оном посланику кога Ј.Р.З. бира на највеће положаје, а који тако прети Хрватима.

Господо, има још трагичнијих случајева ових слобода које добијамо. Тако имају слободу и у ресору Министарства просвете поједини наставници Руси да гоне и ваше Србијанце наставнике из гимназија. Господо, на Петровградској гимназији има тако професорско друштво, које ужива пуну заштиту Министра просвете, па кад смо питали г. Министра просвете о томе, он је казао: Шкандалозно су урадили, страшну ствар су урадили, па ће морати да иду, а кад смо запитали г. Министра просвете зашто већ не иду, он је одговорио: „Крупна је ствар, па зато не могу тако брзо да иду.“ Ми смо одговорили, ако је крупна ствар онда треба брже да иду.

Господо, ви ту имате и такве слободе да један директор може наставницама да каже и најтеже изразе, па да му опет не буде ништа. (Покушава да наводи примере. — Бурни протести, граја и повици на десници: То је срамота да се такве речи употребљавају у Народној скупштини!)

Господо, мени се овде додају да је срамота што сам овде навео доказе како Влада спроводи наше народно јединство. Господо, дозволите ми да завршујући ово неколико речи . . . (Гласови: Добро те ћете једанпут да завршите!) . . . Ја знам да је за вас боље да завршим, јер имам на стотину оваквих примера да изнесем. Завршујући, господо, ово неколико речи, ја вам обећавам да ћу у Народној скупштини кад дође буџетска дебата, доказати ко разорава ово југословенство: да ли Милан Стојадиновић или ја. (Граја и протести на десници — Одобравање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Жарко Томашевић ради личног објашњења.

Жарко Томашевић: Господо народни посланици, кад се овако тешке оптужбе износе против некога, ја верујем да и ви сматрате да онај противу кога се те оптужбе износе, има права да се брани. (Гласови на левици: Ми вас нисмо оптужили, то су вас оптужили ваши бирачи!) Те оптужбе су фалсификоване. Летак који је изнео г. Дошен, то је најординарнији фалсификат. (Гласови на левици: То није летак!). То је летак из изборне борбе, којим је један мој противкандидат хтео да ме скине са листе да се уопште не бих могао ни кандидовати. (Гласови: Са које листе?) Са листе г. Јевтића. (Гласови на левици: Дакле са његове листе!) Да, са његове листе; и ви сви на тој сте се листи кандидовали. (Гласови: Није ваљда са листе Јевтићеве, него са листе г. Јевтића, јер он није чувао овце!) Ја мислим, да не умањујем важност ако кажем и Јевтић, јер он није обичан човек, он је био претседник Владе и носицац земљске листе.

То је један најобичнији фалсификат, а у колико је он умесан и тричав можете то по стилу да видите, јер кажу да сам ја држао збор. Нисам ја држао тај збор, ово су лажни сведоци, јер ја нисам могао да кажем кад имамо свега шест кандидата да ћу ја бити сигурно посланик. Па то је немогуће, господо. Овај летак ја сам демантовао у моме срезу на 104 збора која сам држао. И није истина да сам ја и једне ружне речи казао против браће Хрвата. Ако је ко за Хрвате, то је Жарко Томашевић. Јер је Жарко Томашевић био претседник „Париске Зоре“ у Паризу још 1910 г. Онда је још Томашевић био Југословен. Ја имам сведока да вам то посведочим, а ово што је г. Дошен изнео, плакат је који нема никакве важности, то само доказује са каквим се сретствима ова опозиција служи. То служи на част г. Дошену који је добио мандат по кравици, а ја сам добио мандат најјачи у Савској бановини: 6.500 гласало је за мене, а за Мачека свега 3000. Господо, то доказује да је морал јако поремећен и уздрман: Ја могу да кажем г. Дошену само ово: *O tempora, o mores.* (Одобравање код већине).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч Министар пољопривреде г. Станковић.

Министар пољопривреде Светозар Станковић: Господо народни посланици, у дискусији која се развила око интерпелације народног посланика г. Ђорђа Јевтића изношена су и питања која не стоје у тесној вези са предметом интерпелације и то питања не само привредне него и чисто политичке природе. У ова последња не мислим овом приликом да улазим, а у колико се тиче постављених привредних питања, хоћу у кратко да се на њих осврнем. У једном делу дискусије био је нарочито изложен критици рад Министарства пољопривреде у погледу на нашу производњу пшенице и у вези с тим давани су савети за рад у том правцу. Како је овај део дискусије, на који хоћу да се осврнем, имао стручан карактер, молим да ми се не замери што ћу и ја овом приликом морати да будем такође детаљнији.

У овом делу дискусије нарочито је било указивано на то како су мали наши приноси пшенице спрам приноса у неким другим земљама и да је томе на првом месту крива та околност што наш

народ нема добру сорту семена, па је затим статистички била срачуната штета коју наши пољопривредници и цела привреда имају од тога, а свему да је криво Министарство пољопривреде, које се није побринуло око тога, да се изнађе добра сорта, како су то учинили други народи.

Не намеравам, господо народни посланици, да правдам и браним рад Министарства пољопривреде за време свих влада које су претходиле садашњој Краљевској влади, чији ја имам част бити члан у својству Министра пољопривреде. И мени су познате грешке које су раније чињене баш у питању наше производње пшенице уношењем познате квантитетне сорте назване „пролифик“. Али је, господо, нелогично када се истовремено с тим чине сугестије да треба радити на што већој квантитетној производњи пшенице код нас, како смо то могли јуче да чујемо са овога места. (Жагор и протести на левици — Одобравање на десници).

Пре свега хоћу да констатујем да код нас, господо, не постоји у толикој мери проблем квантитетне производње пшенице у коликој мери постоји проблем квалитетне производње овог артикла. Вама је свима познато колике тешкоће постоје извозу пшенице, које су већ тако велике да нам задаје бригу вишак пшенице при средњем нашем приносу, а при добром приносу ми имамо велику муку са пласирањем вишка. Вама су познати и узроци оваквог стања на житном тржишту. (На левици жагор и протести.) Молим вас, господо, чућете све.

У тежњи за аутархијом све бивше увозничке земље чине све веће сметње увозу и уједно раде свима расположивим сретствима на том да повећају своју производњу у толико да саме подмирују своју потребу. Царинским бранама и другим мерама у тим земљама се у знатној мери досијује цена пшеници, а скупа цена пшеници има овде две последице: да се редуцира потражња и затим да се повећа рентабилитет домаће производње, што опет повлачи за собом повећавање засејаних површина и веће инвестиције у ову културу. Нарочито у таквим случајевима постаје рентабилна употреба вештачких ђубрива, која у знатној мери повећавају приносе. На овај начин земље које су биле највеће увознице пшенице постају брзо чак и извознице, као што је у последње време на пример случај са Чехословачком, па чак и са Немачком.

Сад настаје озбиљно питање: куда ћемо ми са нашим повећаним вишковима пшенице када већ имамо готово несавладљивих тешкоћа и са вишковима наших садашњих средњих приноса? Није овде у питању само пласман евентуалног вишка пшенице него ту има и још једна невоља, а то је обарање цена на унутрашњем тржишту при иоле већем вишку, а пад цена је катастрофалан при сваком већем вишку. Питамо се сад оправдано: шта би било са ценама у оном случају када бисмо у знатној мери повећали производњу? (Жагор и протести на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, како се већ не уморите?!

Министар пољопривреде Светозар Станковић (наставља): Господо народни посланици, ја сам вас јуче мирно слушао и очекујем да ћете и Ви мене изволети саслушати. (Одобравање на десници — Жагор на левици).

А сасвим засебно поставља се још и то питање: шта бисмо ми уопште радили са квалитетним сортама пшенице, ако бисмо форсирани квантитетну производњу, како нам се јуче овде препоручило.

Велика је наша срећа, господо, што оне земље, које су нам јуче овде изнете као примери на које треба да се угледамо, не могу истовремено да производе и квалитетну пшеницу или то могу да чине у веома ограниченој мери. Квантитет, господо, могу те земље, како сам рекао, и саме чак да извозе, њима не треба још и наша квантитетна пшеница. Али оне морају и поред своје хиперпродукције да увозе квалитетну пшеницу, да би мешањем ове поправиле свој лоши квалитет. Јер квалитет пшенице даје на првом месту поднебље, а тек на другом месту и у ограниченој мери сорта семена. Ово није можда било познато када се јуче о томе говорило, а ово треба да се зна када је реч о правцу којим треба да се упути наш рад на унапређењу наше житне производње.

Има још нешто што није, изгледа, било познато кад је било говора о нашим сразмерно малим приносима пшенице према приносима у неким другим земљама. То је чињеница да јужна поднебља дају мање приносе а бољи квалитет, док према северу расту приноси на штету квалитета. И поред савршено исте обраде земље и примене сасвим истих сретстава при обради приноси пшенице на северу Европе знатно су већи од приноса у јужним крајевима. Наши најнапреднији пољопривредници у Војводини и они у суседној Мађарској често обрађују земљу тако да се нигде боље не обрађује и не ђубри, па ипак они не могу да постигну оне просечне приносе пшенице који се постижу у северним земљама. Разлози за ово су у томе што на северу успевају нарочите родне врсте пшенице које у нашем поднебљу уопште не дозревају, зрно им се не развије и остају штуре. Све су то најме касно зреле врсте које имају дужу вегетацију од наших пшеница. Посејане у нашем поднебљу, ове сорте ућу још неразвијене у нашу летњу врућину коју оне не подносе и сасуше се не стигавши да развију плод који онда учмане. У северним земљама лета нису тако жарка као код нас, тамо нема наше жеге и припеке и пшеница може да вегетира, семе буде крупно и једро, али и брашнаво, није стакласто као наше ни тако добро по каквоћи брашна.

Врсте пшенице које код нас успевају, нису уопште тако родне као оне које успевају на северу. Затим код нас приноси подбацују од нагле летње припеке која пшеницу ухвати често још у мају месецу и тера је на прерано сазревање. Има још један разлог за ово, а то је чињеница што се пшеница редовно сеје после кукуруза, често прекасно и на брзу руку, па недовољно развијен усев улази у зиму.

Статистички принос у појединим земљама Европе и Америке потврдиће ова излагања. Принос по хектару имају: Бугарска око 10 мтц., Југославија око 11 мтц., Италија око 11 мтц., Мађарска око 12 мтц., Француска око 14 мтц., Аустрија око 15 мтц., Чехословачка око 16 мтц., Немачка око 18 мтц., Шведска око 20 мтц., Белгија око 25 мтц., Данска око 27 мтц. и Холандија око 28 мтц.

Од југа према северу су дакле приноси све већи. У Америци видимо исти паралелизам: Арген-

тина (на југу) око 9 мтц., Сједињене Америчке Државе 10 мтц., Канада 12 мтц.

Како се из ових бројева види, Југославија има веће приносе пшенице по хектару него Сједињене Америчке Државе, у којима на селекцији семена ради велики број најбогатије снабдених станица. Кад би за принос пшенице било тако одлучно семе а не и други фактори, нарочито климатски - онда би заиста морали да се питамо: из којег доба потиче семе које се сеје у Сједињеним Америчким Државама ако наше потиче из каменог доба, како је јуче овде било речено.

Ово није уосталом први пут да се без претходног познавања свих елемената и без дубље анализе предмета, из поређења приноса пшенице на северу и код нас на југу изводе погрешни закључци.

Кад је реч о овом треба да поменем још један важан разлог већој родности пшенице на северу Европе. То је употреба и дејство вештачких ђубрива. Већ сам наговестио разлог, због кога се на северу у већој мери употребљавају ова ђубрива него код нас. То је њихова већа рентабилност због тамошњих већих цена пшеници. Али ово није све. Тамо ова ђубрива имају и веће и ефикасније дејство него код нас. Познато је да ова ђубрива дају добар резултат само при довољној влажности земљишта. У суши она подбацују, а на извесним теренима могу она у суши да имају и негативно дејство. На северу, где су лета блага и где прејака жега не исушује сувише земљу као код нас, успех од употребе вештачких ђубрива је и већи и сталнији него код нас.

Није дакле сорта семена искључиви фактор при одређивању приноса пшеници, него су ту многи други фактори. Уколико је пак у питању сорта, онда за наше прилике морамо на првом месту имати у виду квалитет, а тек онда квантитет.

Не смемо, господо, никад губити из вида ту околност да смо ми у овом случају извозничка земља и да као таква зависимо од захтева наших иностраних купаца. У данашњем пак стању светске производње пшенице ми једино још што можемо да продамо, то је квалитетна пшеница, а и то у ограниченој мери и све у мањој и мањој мери.

Савет за квантитетну производњу пшенице не може се стога примити. Радећи тако, потпуно бисмо упропастили извоз и срозали бисмо потпуно наше унутрашње цене. Тек онда бисмо претрпели милијардерске штете, о којима је овде јуче била реч, и те би штете биле ефективне а не само статистичке.

Господо, уколико жанглирате са левице са овом милијардом, мало пре сте имали прилике да чујете једнога господина предговорника, који је овде доказао да вредност наших цереалија износи 30 до 60 милијарди динара. Господо, ово је бар проста рачуница, Говорио је да има 6 милиона хектара засејаних цереалија, и рекао је, рачунајмо са 600 динара по хектару. (Један глас: Само жита има!). Не знате ви то, треба да слушате. Господо, кад 6 милиона помножите са 600 динара онда то може бити највише 3.600.000.000 динара, а узмимо нека је хиљаду динара по хектару и онда може бити само 6 милијарди а никако више.

(Пљескање на десници. — Један глас са левице: Ето са каквим цифрама ви оперишете!). Молим, нисмо ми таквим цифрама оперисали.

Овакав савет могао би се примити само уколико, уколико је реч о пасивним крајевима, који пшеницу употребљавају једино за своју потрошњу, а нипошто генерално за целу земљу, најмање за крајеве из којих се пшеница извози.

Поправци квалитета наше пшенице посвећује се у последње време највећа пажња. Пре свега имамо уређен институт за испитивање квалитета пшенице при пољопривредној огледној и контролној станици у Топчидеру, без кога не би био могућ рад у овом правцу. Затим се интензивно ради на ширењу већ познатих квалитетних сората. Ја сам јуче имао част да истакнем, да је у Дунавској бановини прошле јесени за ово било ангажовано преко 600.000 динара. Набављене су знатне количине семена квалитетне сорте и по знатно нижој цени дељене пољопривредницима. На квалитетној селекцији раде у последње време и наше пољопривредне станице. У овој акцији учествује и државно добро „Беље” са својом селекционом станицом. Како Дунавска бановина као најважнија за извоз пшенице није досада имала своју станицу, чине се припреме да се што пре оснује таква станица у Новом Саду, за коју ће Бановина набавити једно имање од Матице српске.

Ако су дакле, господо народни посланици, могле да се чине замерке ранијем раду, не може се рећи да садашња влада о овом питању не води потребну бригу, и да се оно не решава са довољно познавања овога проблема.

Штета је, господо, што јуче нису овде изнесени податци о томе, шта је претходна влада учинила у овом правцу, у којој су г. г. говорници опозиције имали искључиви утицај. На место тога било је поменуто, како Министарство пољопривреде води неку личну политику. Мислим да се ово не би могло рећи за данашње Министарство пољопривреде, али кад је реч о томе, онда морам да констатујем, да би такво тврђење у највећој мери важило за Владу, која је претходила овој. (Бурно пљескање на десници). Само у Министарству пољопривреде, за кратко време те владе, извршено је само међу ветеринарима 66 премештаја без молбе. (Пљескање на десници. — Граја и протести на левици. *Александар Дачић*: Тако је, а не да воде трговину, по земљи као што данас раде; отидите и видите шта раде ветеринари и како тргују са разним серумима. Граја).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, изволите саслушати у миру Господина Министра.

Министар пољопривреде Светозар Станковић (наставља): Са овим премештајима ангажовани су у толикој мери кредити за пресељења, да ја не могу да извршим ни најпотребније поправке и неправде, које су учињене без икакве службене потребе. (Пљескање на десници. — Граја и протести на левици).

Господо, на замерку, да је Краљевска влада доцкан ставила на дневни ред ову интерпелацију, могу овде да вам изјавим, да је Краљевска влада учинила што год треба, да се пружи помоћ за набавку семена још пре, господо, него што је ова

интерпелација и стигла Краљевској влади. (Пљескање на десници).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има народни посланик г. Жарко Томашевић у име групе.

Жарко Томашевић: Господо, пошто смо чули образложење интерпеланта, нашег друга Ђорђа Јевтића, и пошто смо чули документован одговор г. Министра пољопривреде, а тако исто и излагања свију говорника, ја предлажем Народној скупштини, у смислу § 75 Закона о пословном реду у Народној скупштини, прост прелаз на дневни ред. (Пљескање на десници са узвицима: Живео! — Граја и протести на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, исцрпљена је листа говорника; предложена су два предлога за прелаз на дневни ред: један мотивисан г. Војислава Лазића и други за прост прелаз на дневни ред г. Жарка Томашевића. У смислу члана 76 Закона о пословном реду у Народној скупштини Влада има право да се изјасни који прелаз на дневни ред прима. Молим г. Министра пољопривреде да у име Краљевске владе изјави који предлог за прелаз на дневни ред прима.

Министар пољопривреде Светозар Станковић: Господо народни посланици, изјављујем у име Краљевске владе да прима предлог народног посланика г. Жарка Томашевића за прост прелаз на дневни ред.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, приступићемо гласању. (Гласови са левице: Да се гласа поименично!). Гласаће се онако како је прописано Законом о пословном реду, а ако ја не могу да утврдим где је већина, гласаће се поименично. (Чује се: Нека сви заузму своја места и нека се скупштински чиновници удаље из сале!). Пре него што се пређе на гласање седењем и устајањем, ја ћу сам то наредити и немојте ме упозоравати, јер знам шта ми је дужност. Молим све скупштинске чиновнике и остале службенике нека тренутно напусте ову дворану, а сву господу народне посланике молим да заузму своја места.

Приступамо решавању о предложеним прелазима на дневни ред. Одређујем гласање седењем и устајањем. Ко је за предлог за прост прелаз на дневни ред, који је предложио г. Жарко Томашевић и који је усвојила Краљевска влада, седеће, а ко је противу тога предлога устаће (Гласови на десници: Већина је седела! — Гласови на левици: Већина је устала! — Граја!)

Господо народни посланици, пошто видим да многи од Вас сумњају где је мањина а где је већина, а по мојој оцени већина је на овој страни, на десници, ја ипак одређујем поименично гласање. (Одобравање на левици) Молим г. секретара да изврши прозивку г. г. народних посланика. Да не би било неспоразума гласаће се овако: ко је за прост прелаз на дневни ред предложен од стране г. др. Жарка Томашевића гласаће „за”, а ко је против тога предлога гласаће „против”.

Секретар др. Драган Дамић прозива народне посланике да гласају и они су гласали овако:

Гласали су „за”: Антић Боривоје Д., Антонијевић Душан, Аранђеловић Јован, Арежина Миљкан, Аћимовић Велимир Ж., Бацак Милан Љ., Бенко Јосип, Белинић Винко, Бећировић Воца-Шериф,

Бешировић Димитрије, Блажић Милан, Богавац Петар П., Божиновић Љубомир, Божић Јакша, Бошковић Михаило, Бренчич Михаел, Брујић Јован С., Бубић Стеван др., Васић Тихомир, Вебле Андреј др., Величковић Миладин Б., Веселиновић Милорад др., Видец Антон, Вујасиновић Вук др., Гавриловић Никола, Гајић Радомир, Гајшек Карло, Галогожа Петар, Голубовић Милан, Грба Милован др., Давинић Брана, Димитријевић Живојин, Димитријевић Љутица др., Димитријевић Стојадин, Димић Радосав М., Добровић Милан, Дургutowић Мустафа И., Ђуровић Данило, Ерцеговац Богдан, Живадиновић Борисав П., Живковић Тодор М., Живковић Радосав Т., Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Захарић Чедомир И., Зубер Никола, Иванишевић Петар, Ивековић Богдан др., Ибрахимпашић Абдула, Јанковић Десимир, Јанковић Стеван, Јањић Војислав др., Јеличић Цветко, Јоксимовић Зарије, Јоксимовић Угрин, Казимировић Владимир П., Кадић Алија, Каламатијевић Михаило, Калуђерчић Бранко др., Капетановић Исмет-бег Гавран, Кашпер Михаел др., Керсник Антон, Клар Франц др., Кнежевић Богољуб, Кожул Марко др., Коце Јуре др., Косовић Петар Р., Крафт Стеван др., Крстић Михаило, Крстић Стојан Ст., Кузељевић Сретен, Куленовић Џафербег др., Курсулић Велимир Ј., Лазаревић Милан, Лазаревић Никон, Лазаревић Тодор др., Лукаревић Михаило Т., Љешевић Михаило К., Марјанац Симо, Маркић Фрањо (претседава), Мијић Милан Ђ., Мијушковић Лука, Микашиновић Ђуро Д., Микић Сава, Милетић Вјекослав др., Милијановић Велимир, Милинчић Богдан Ј., Милошевић Душан В., Милошевић Душан С., Милошевић Радивоје, Миљуш Бранко др., Мирковић Димитрије С., Михаиловић Тодор, Мишкулин Миле др., Муратбашић Осман, Недељковић Урош, Никитовић Часлав др., Николић Бранко др., Николић Живко Ј., Николић Славо, Нићифоровић Спаса, Новаковић Нико др., Пантић Љубомир, Патрновић Хаџи-Љуба, Певец Рудолф, Пејин Гојко Ж., Пеливановић Малић, Перовић Душан, Перовић Милан Р., Повреновић Матија К., Поздерац Нурија, Поповић Аћим С., Поповић Душан, Поповић Живко, Поповић Михаило др., Поповић Новица М., Предован Крсто, Радојчић Данило В., Рајаковић Милоје М., Рамадановић Рамадан Ф., Рашковић Милош др., Рогич Јосип др., Ружичић Марко В., Санто Гавдо др., Симић Стеван, Сладојевић Челомир П., Сокић Момчило, Спасовић Вукашин, Станковић Александар, Станковић Светозар, Станковић Светолик С., Стојадиновић Драгомир, Стојадиновић Михаило, Стојисављевић Петар, Стошовић Добривоје, Суботић Душан, Тасић Светозар С., Тешић Максим, Тодоровић Бранислав А., Томашевић Жарко, Томић Јеврем, Тонић Тодор Р., Трпковић Ставра Т., Ђумавић Хусеин, Хаџи-Ристић Спира, Цветковић Драгиша, Црљић Лазар, Чујан Ђира, Чапљић Рагиб, Чврчки Војко Р., Чејовић Ђуро, Чолаковић Крста, Шакић Иван, Шемров Фран др., Шушић Живко;

Гласали су „против“: Аврамовић Лука, Алексић Коста, Арнаутовић Дамјан, Аћимовић Јордан др., Баричевић Јанко др., Борисављевић Страхинца, Буторка Александар др., Вујић Димитрије, Вукановић Српко др., Вукићевић Милан, Вучетић Радисав, Гавриловић Ото, Гајић Павле, Гаћиновић Војислав Ј., Георгијевић Јоца М., Главинић Милан др., Глишић Миленко, Горњак Винко, Грђић Ристо

В., Дамић Драган др., Даниловић Живко Ј., Дачић Александар М., Димитријевић Коста, Димитријевић Мита, Динић Танасије Ђ., Добершек Карел, Дошен Војислав др., Дошен Мирко др., Ђорђевић Војислав В., Ђурић Боровоје М., Ђуровић Михаило, Загорац Јово, Зељковић Бошко Н., Зечевић Секула, Ивановић Драгољуб, Исаковић Миливоје Ђ., Јанжековић Иван, Јанковић Драгутин др., Јевтић Богољуб Д., Јевтић Ђорђе, Јевтић Живојин, Јовановић Љубомир, Јојић Велимир, Кабалин Никола, Кајић Мијо А., Калембер Бранко др., Којић Драгутин др., Коман Албин, Комненовић Мирко, Косић Мирко др., Костренчић Лука, Кулишић Шиме др., Кумануди Коста др., Куњашић Јоаким, Курилић Милан Ј., Куртовић Шукрија, Лазаревић Александар М., Лазаревић Милован, Лазић Војислав, Ленарчић Станко, Ловренчић Иван др., Лукачич Августин, Макар Дако, Марковић Миленко др., Марцикић Милоје Т., Мastroвић Анте, Миловановић Драгомир М., Милутиновић Милинко Р., Михаиловић Илија П., Мравље Милан, Мулалић Мустафа А., Нановић Радивоје, Ненадић Војислав, Ненадовић Јован Б., Николић Милован Ђ., Новачан Антон др., Новаковић Стјепан, Пацтровић Манфред, Пејкић Чедомир А., Перић Миливоје Ђ., Петковић Растко, Пинтеровић Милован др., Плескович Рудолф, Поповић Велимир М., Поповић Живојин др., Прека Никола, Прекоршек Иван, Прелубовић Мухамед, Протић Јеремија П., Ратковић Бранко Т., Рафаиловић Живојин, Рафаиловић Миливоје, Рашовић Милош М., Риђановић Мухамед Д., Сарић Ибрахим, Стајић Урош др., Стојадиновић Драгиша, Стошић Стаменко, Тишма Владимир, Тодоровић Тодор С., Трбић Василије, Турк Рајко, Урошевић Мирко Ил., Фукс Рико др., Хасанбеговић Авдо др., Хафизадић Сулејман др., Хорват Фрањо, Хочевар Станко, Шијак Никола др., Шошки Лука др.;

Отсутни: Ауер Људевит др., Банић Милан, Божић Милан А., Бранковић Ђорђе др., Будимир Симо Ђ., Врбић Велимир, Добросављевић Бранко др., Ђикић Алојзије, Зупанчич Фран, Иванчевић Душан, Илић Вељко др., Јанчић Иван др., Јевремовић Драгољуб др., Јовановић Василије др., Јовановић Ђорђе др., Јовановић Јован, Јовановић Никола, Јовичић Радоје, Јуриша Иван др., Каћански Стеван, Кашанин Јоцо, Ковач Анте Љ., Краљевић Драган др., Крстић Симо, Куртовић Војко, Марковић Ђорђе др., Матица Павао, Махник Артур, Мијовић Александар др., Милановић Живота, Мохорич Иван, Пауновић Бранко, Петковић Милан, Петровић Богдан, Поповић Коста др., Поповић Светислав др., Режек Јосип др., Савић Обрен, Секулић Милан др., Сокић Милоје, Соколовић Никола, Степанов Миливој, Стефановић Игњат Б., Стијић Милан др., Томић Бранко, Ђирић Стеван, Физир Виктор, Цветић Јосип, Широла-Брнас Антон.

ПОСЛЕ ГЛАСАЊА

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 263 народних посланика. За прост прелаз на дневни ред, који је предложио народни посланик г. др. Жарко Томашевић, гласало је 153 народна посланика.... (Бурно одобравање на десници), а против предлога господина

предлагача Томашевића гласало је 110 народних посланика. (Пљескање на левици).

Према томе усвојен је прост прелаз на дневни ред по предлогу господина Томашевића.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес интерпелације народног посланика г. др. Ђорђа Марковића, на Министра пошта, телеграфа и телефона о признању права на пензију и породични додатак контрактуалним чиновницима.

Пошто господин интерпелант није овде, а није на 24 часа пре ове седнице, како је то прописано чл. 74 Закона о Пословном реду у Народ-

ној скупштини, предложио свога заменика, то се у смислу поменутог члана ова тачка са дневног реда скида.

Господо народни посланици, према томе дневни ред данашње седнице исцрпљен је. Са Вашим пристанком закључујем данашњу седницу и одређујем следећу у понедељак, 17 фебруара, у 10 часова, са дневним редом: Претрес извештаја Одбора за проучавање предлога трговачког закона. (Прима се).

Седница је закључена у 16 часова.